

Οικογενειακό γενετικό ιστορικό & Κλινική Μοριακή Διάγνωση

Δέσποινα Σανούδου
Αν. Καθηγήτρια
Δ' Παν/κη Παθολογική Κλινική
Νοσοκομείο «Αττικών»

1

Οικογενειακό γενετικό ιστορικό

Πληροφορίες για παθήσεις που εκδηλώθηκαν σε συγγενείς εξ' αίματος ενός ατόμου, και έχουν γενετική βάση.

Το οικογενειακό γενετικό ιστορικό καταγράφεται κατά κανόνα στα πλαίσια αρχικής συνεδρίας ή συνεδρίας Γενετικής Συμβουλευτικής.

2

Πώς βοηθά το οικογενειακό ιστορικό?

- πρόβλεψη προδιάθεσης σε συγκεκριμένες ασθένειες
- προσδιορισμό μοτίβου κληρονομικότητας
- εντοπισμός μελών οικογένειας που κινδυνεύουν
- πρόληψη
- ταχύτερη διάγνωση
- επιλογή καταλληλότερων ιατρικών / γενετικών εξετάσεων
- έγκαιρη / αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση
- ακριβέστερη πρόγνωση

3

Πώς βοηθά το οικογενειακό ιστορικό?

- Εδραιώνει βαθύτερη επικοινωνία με ασθενή
- Επιτρέπει καλύτερη κατανόηση του προβλήματος
- Προσδιορισμός / επισήμανση ποικιλότητας φαινοτύπου
- Διαλεύκανση λανθασμένων εντυπώσεων
- Οπτική εικόνα οικογενειακού δέντρου – εντυπώνεται/ εύκολο να εξηγηθεί σε συγγενείς
- Συγκριτικά εξαιρετικά εύκολη, γρήγορη, ανέξοδη => συλλογή στοιχείων

4

Οργανωμένες δράσεις σε εθνικό επίπεδο

U.S. Surgeon General's
American Family Health Initiative

<http://www.hhs.gov/familyhistory/>

5

Πως παίρνουμε ιστορικό?

Φροντίστε:

- το περιβάλλον (ιδιωτικότητα, ησυχία, κτλ)
- το ύφος / λεξιλόγιο σας
- κάνετε πολύ συγκεκριμένες ερωτήσεις
- δώστε ξεκάθαρες εξηγήσεις ΣΕ ΚΑΘΕ ΒΗΜΑ (γιατί ρωτάτε, πως θα χρησιμεύσουν οι πληροφορίες, κτλ)
- γράψτε με μελάνι
- χρησιμοποιήστε συντομεύσεις (και κλειδί)

6

Τι στοιχεία καταγράφουμε?

- Ημ/νια γέννησης
- Ημ/νια θανάτου
- Αιτία θανάτου
- Αδέλφια / ετεροθαλή / υιοθετημένα
- Ομοαιμοσύνη (consanguinity)
- Στοχευμένες ιατρικές πληροφορίες
- Αυτόματες αποβολές
- Ηλικία διάγνωσης
- Ασθενείς / υγιείς στην οικογένεια
- Προφορικά στοιχεία / ιατρικά αρχεία
- Εθνότητα (κάθε μέλους) – μεγάλη προσοχή σε εβραϊκή καταγωγή
- Επάγγελμα
- Χρήση αλκοόλ/ ουσιών/ φαρμάκων/ έκθεση σε τοξικές ουσίες
- Ονόματα μελών
- Ημ/νια που καταγράψατε το ιστορικό
- Όνομα και ιδιότητα σας

7

Ετοιμάστε τη δική σας φόρμα, βοηθά...

GENETIC FAMILY HISTORY & PREGNANCY QUESTIONNAIRE

Date of Appointment

Section 1. Patient Information

Name _____ *Date of Birth* _____ *Occupation* _____

Address _____ *City* _____ *State* _____ *ZIP* _____

Home telephone _____ *Work phone* _____ *Cell phone* _____

Section 2. Partner Information (If partner is present, then "partner" is the father of the pregnancy)

Name _____ *Date of Birth* _____ *Occupation* _____

The following questions will help your genetic counselor complete a genetic risk assessment and determine if certain tests are appropriate. If you are unsure about your family history, please leave each family member blank.

Section 3. Are you or your partner born any of these ethnic backgrounds?

Hispanic or Latino (of any race)	☐	French	☐
Caucasian	☐	Polish	☐
African American	☐	Italian	☐
Asian	☐	Chinese, Taiwanese, Asian Indian, Pakistani, Filipino or Southeast Asian	☐
Native Hawaiian, Other Pacific Islander, or Native American	☐	British, Scottish, Welsh, English, or Irish	☐
Jewish	☐	Portuguese	☐
Mexican American, Puerto Rican, Cuban, Puerto Rican, Caribbean or Central American	☐	Spanish	☐
Other (specify)	☐	Other (specify)	☐

Section 4. Have you, your partner or anyone in your families ever had the following conditions?

Down syndrome	☐	TD	☐	any other genetic disease	☐
other chromosomal problem	☐	TD	☐	fragile X syndrome	☐
phenylketonuria or similar	☐	TD	☐	any other metabolic disease	☐
any other cancer	☐	TD	☐	any other brain tumor	☐
any other mental illness	☐	TD	☐	any other blood disorder	☐
any other infectious disease	☐	TD	☐	any other congenital abnormality	☐
any other chronic disease	☐	TD	☐	any other chronic disease	☐
any other chronic disease	☐	TD	☐	any other chronic disease	☐
any other chronic disease	☐	TD	☐	any other chronic disease	☐
any other chronic disease	☐	TD	☐	any other chronic disease	☐

Section 5. Please complete the following recent information:

current medications	☐	Do you have diabetes, PKU or lupus?	☐
any other chronic disease	☐	Are you currently or have you ever:	☐
any other chronic disease	☐	used any tobacco or alcohol?	☐
any other chronic disease	☐	had any other chronic disease?	☐

Section 6. If you are currently pregnant, have you had any of the following: Due Date: _____

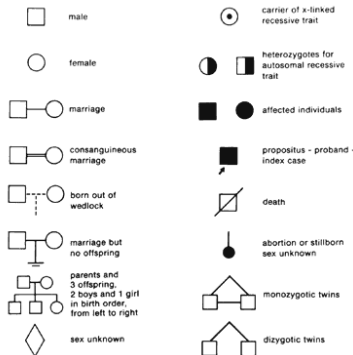
Section 7. Have you had any of the following conditions?

miscarriage, stillbirth, abortion, or stillborn	☐	any other genetic disease	☐
any other chronic disease	☐	any other chronic disease	☐
any other chronic disease	☐	any other chronic disease	☐

Head Link, MD, PhD

8

Πως σχεδιάζουμε το γενεαλογικό δέντρο?

9

Πως σχεδιάζουμε το γενεαλογικό δέντρο?

- Τουλάχιστον 3 γενιές (όσο περισσότερες καλύτερα)
- Κάθε γενιά με ρωμαϊκό αριθμό
- Κάθε άτομο με λατινικό αριθμό
- Τα παιδιά με σειρά ηλικίας
- Κάθε γενιά σε μια οριζόντια γραμμή
- Επίθετα
- Αναζήτηση ιατρικών στοιχείων/ εξέταση

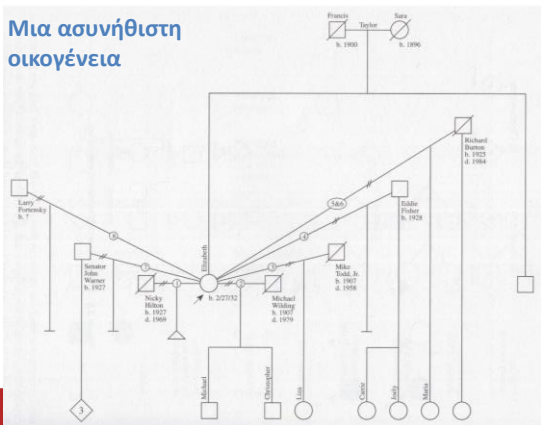

10

11

Καταγραφή πολλαπλών παθήσεων

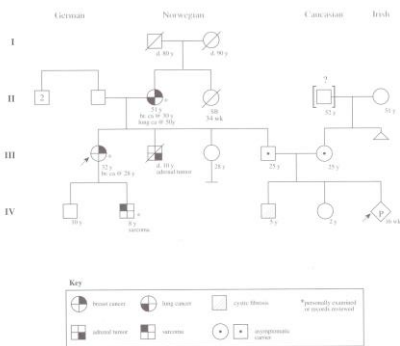

Figure 3.8 Hypothetical pedigree demonstrating how to shade affected individuals when more than one condition is segregating in a family

12

****ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ****

Βοηθήστε τον ασθενή σας να καταλάβει

- ❖ Αν κανείς στην οικογένεια δεν νοσεί τότε δεν κληρονομείται η νόσος
- ❖ Αν πολλαπλά μέλη νοσούν είναι κληρονομική νόσος
- ❖ Οι εκ γενετής ανωμαλίες είναι κληρονομικές
- ❖ Οι γονείς «έκαναν κάτι στραβό» στην εγκυμοσύνη προκαλώντας την εκ γενετής νόσο
- ❖ Με 50% πιθανότητες κληρονόμησης μετάλλαξης, κάθε δεύτερο παιδί θα νοσεί
- ❖ Εμφανισιακή ομοιότητα με ασθενή της οικογένειας συνεπάγεται μελλοντική εκδήλωση της νόσου
- ❖ Σε φυλοσύνδετα νοσήματα το άλλο φύλο δεν μπορεί να φέρει/ μεταδώσει τη μετάλλαξη

13

Προστατεύοντας τα συναισθήματα του ασθενούς

ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΟΧΗ

- Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα
- Οικογενειακά ταμπού
- Οι λέξεις «τσακίζουν»
- Ασθένειες/ θάνατοι = μεγάλο συναισθηματικό φορτίο
- Διαταραγμένες οικογενειακές σχέσεις
- Η ερώτηση επηρεάζει την απάντηση (π.χ. όλοι υγείς στην οικογένεια σας?)
- Γλώσσα κατανοητή από ασθενή (αποφυγή τεχνικών/ ιατρικών όρων)
- Ευαισθησία σε πολιτισμικές/ θρησκευτικές ιδιαιτερότητες

14

Η καλή διαχείριση αυτών των θεμάτων θα επηρεάσει καθοριστικά την σχέση σας με τον ασθενή ΚΑΙ τις χρήσιμες πληροφορίες που μπορείτε να αποκομίσετε

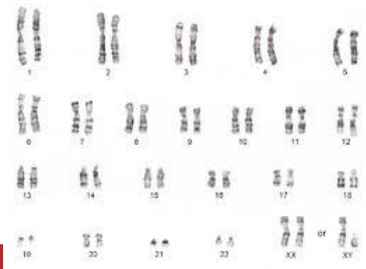
15

Προσδιορισμός του τρόπου κληρονομής της νόσου (αν δεν είναι ήδη γνωστή)

16

Κληρονομικότητα

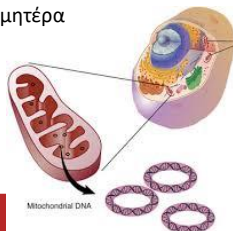
- 23 ζεύγη χρωμοσωμάτων (22 αυτοσωμικά, X-Y)

17

Κληρονομικότητα - mtDNA

- κυκλικά μόρια DNA
- περιέχουν μόνο εξώνια (όχι εσώνια)
- 10 σε κάθε μιτοχόνδριο
- εκατοντάδες μιτοχόνδρια σε κάθε κύτταρο
- κληρονομείται MONO από τη μητέρα

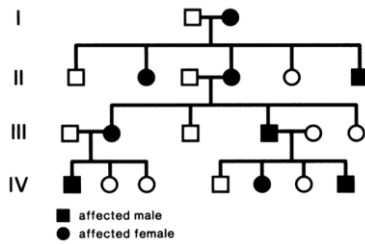
18

Μοτίβα κληρονομικότητας

- Αυτοσωμικό επικρατές
  - Αυτοσωμικό υπολειπόμενο
  - Φυλοσύνδετο (X) επικρατές
  - Φυλοσύνδετο (X) υπολειπόμενο
  - Φυλοσύνδετο (Y)
  - Μιτοχονδριακό
-
- Πολυγονιδιακό
  - Πολυπαραγοντικό

19

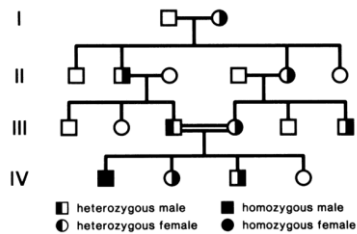
Μοτίβα κληρονομικότητας

Αυτοσωμικό επικρατές

20

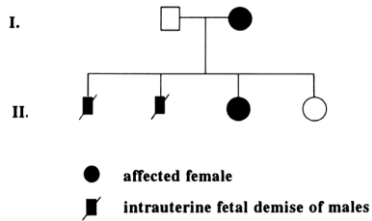
Μοτίβα κληρονομικότητας

Αυτοσωμικό υπολειπόμενο

21

Μοτίβα κληρονομικότητας

Φυλοσύνδετο επικρατές

22

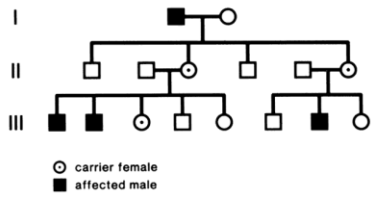

Μοτίβα κληρονομικότητας

Φυλοσύνδετο υπολειπόμενο

23

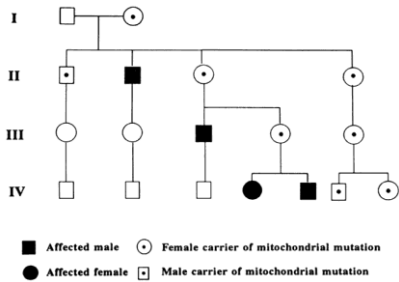

Μοτίβα κληρονομικότητας

Μιτοχονδριακή κληρονομικότητα

24

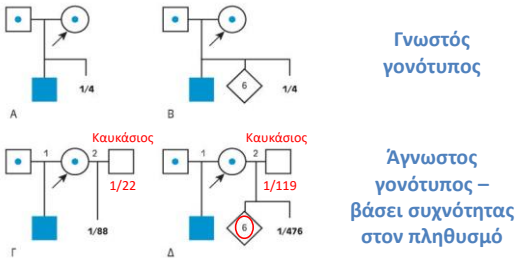

Υπολογισμός κινδύνου
Αυτοσωμική υπολειπόμενη νόσος -

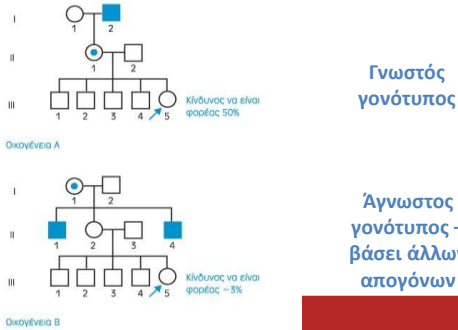
25

Επιπρόσθετες παράμετροι

- Φυλο-σχετιζόμενη εκδήλωση νόσου
- Περιορισμένη διεισδυτικότητα
- Ποικιλότητα έκφρασης
- Μωσαϊκισμός
- Μη πατρότητα

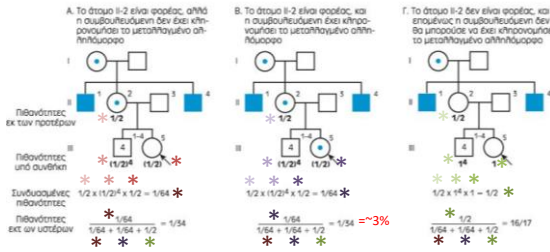
26

Υπολογισμός κινδύνου
Φυλοσύνδετη επικρατής νόσος -

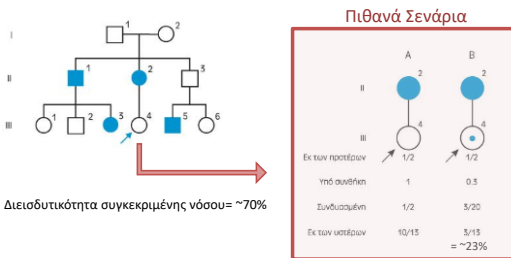
27

Υπολογισμός κινδύνου Φυλοσύνδετη επικρατής νόσος -

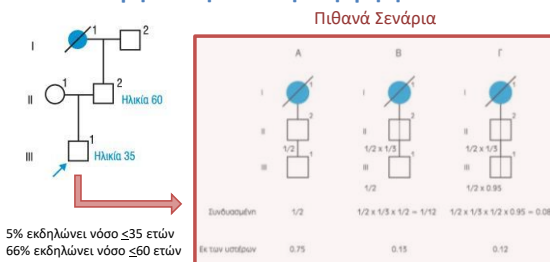
28

Υπολογισμός κινδύνου Αυτοσωμική επικρατής νόσος – μειωμένης διεισδυτικότητας

29

Υπολογισμός κινδύνου Αυτοσωμική επικρατής νόσος – Εμφάνιση κατά την όψιμη ηλικία

30

Ο προσδιορισμός των μελών της οικογένειας με αυξημένο γενετικό κίνδυνο

Συνέπειες σε πολλαπλά επίπεδα:

- Ιατρικές
- Πρακτικές
- Ψυχολογικές
- Νομικές
- Επαγγελματικές
- Ασφαλιστικές
- Κοινωνικές
- Διαχείριση / κοινοποίηση πληροφορίας

31

Ανάγκη γενετικών εξετάσεων?

- Γνώση διαθέσιμων εξετάσεων
- Αξιολόγηση που/πότε μπορούν να βοηθήσουν
- Επιλογή κατάλληλης εξέτασης/ αξιόπιστου εργαστηρίου
- Γνώση μηχανισμού εξέτασης/ είδους πληροφορίας
- Γνώση ερμηνείας αποτελεσμάτων
- Προετοιμασία ασθενούς για την εξέταση
- Προσεκτική κοινοποίηση αποτελεσμάτων σε ασθενή
- Υποστήριξη ασθενούς στη λήψη αποφάσεων

32

Είδη γενετικών εξετάσεων:

Diagnostic	Used to confirm a diagnosis based on physical signs
Predictive	Used to detect gene mutations associated with disorders that appear later in life
Carrier Identification	Used by people with a family history of recessive genetic disorders
Prenatal	Used to test a foetus when there is risk of bearing a child with mental or physical disabilities
Newborn Screening	Used as a preventative health measure once the baby is born
Forensic testing	Used to identify an individual for legal purposes
Research testing	Used for finding unknown genes and identifying the function of a gene

33

Βάσεις Διαθέσιμων Γενετικών Εξετάσεων

EuroGenTest	Genetic Testing Registry
<ul style="list-style-type: none"> • www.eurogentest.org • Ευρωπαϊκό (38 χώρες) • Αναζήτηση με: <ul style="list-style-type: none"> • Όνομα εξέτασης • Νόσο • Γονίδιο • Εργαστήριο • Πόλη / Χώρα 	<ul style="list-style-type: none"> • www.ncbi.nlm.nih.gov/gtr/ • Διεθνές (έμφαση ΗΠΑ) • Αναζήτηση με: <ul style="list-style-type: none"> • Όνομα εξέτασης • Νόσο • Φαινότυπο • Γονίδιο • Εργαστήριο • Χώρα

34

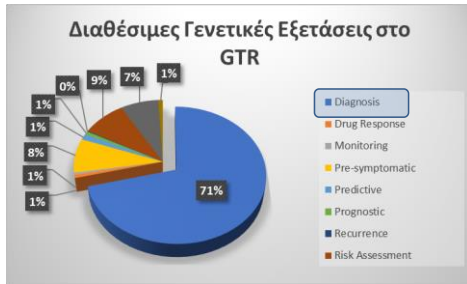

Genetic Testing Registry

35

Δυνητικά αποτελέσματα

+	-	?
<p>παρουσία γενετικής ανωμαλίας που έχει αποδειχθεί ότι προκαλεί ασθένεια</p>	<p>απουσία γενετικής ανωμαλίας στις περιοχές του DNA που εξετάστηκαν</p>	<p>γενετική αλλαγή άγνωστης ή αβέβαιης κλινικής σημασίας</p>

36

Σημεία ιδιαίτερης προσοχής

- Βεβαιότητα αποτελέσματος (ακρίβεια, ευαισθησία, εγκυρότητα)?
- Ανάγκη επαλήθευσης?
- Ανάγκη συμπληρωματικών γενετικών εξετάσεων?
- Ανάγκη διαφορετικών γενετικών εξετάσεων?

37

Προστατεύοντας τα γενετικά δεδομένα του ατόμου

38
